

Codice del candidato:

Državni izpitni center

SESSIONE PRIMAVERILE

SLOVENO COME LINGUA SECONDA NEL TERRITORIO BILINGUE DELL'ISTRIA SLOVENA

Prova d'esame 1

- A) Comprensione del testo
B) Conoscenza e uso della lingua, produzione di una tipologia testuale breve

Martedì, 14 giugno 2011 / 90 minuti (30 + 60)

Al candidato è consentito l'uso della penna stilografica o della penna a sfera.

Il candidato riceve una scheda di valutazione e un allegato staccabile contenente il testo oggetto della prova.

MATURITÀ GENERALE

INDICAZIONI PER IL CANDIDATO

Leggete con attenzione le seguenti indicazioni.

Non aprite la prova d'esame e non iniziate a svolgerla prima del via dell'insegnante preposto.

Incollate o scrivete il vostro numero di codice negli spazi appositi su questa pagina in alto a destra e sulla scheda di valutazione.

La prova d'esame si compone di due parti, denominate A e B. Il tempo a disposizione per l'esecuzione dell'intera prova è di 90 minuti: vi consigliamo di dedicare 30 minuti alla risoluzione della parte A, e 60 minuti a quella della parte B.

La prova d'esame contiene 8 quesiti per la parte A e 14 quesiti per la parte B. Potete conseguire fino a un massimo di 25 punti nella parte A e 55 punti nella parte B, per un totale di 80 punti. Il punteggio conseguibile in ciascun quesito viene di volta in volta espressamente indicato.

Scrivete le vostre risposte negli spazi appositamente previsti **all'interno della prova** utilizzando la penna stilografica o la penna a sfera. Scrivete in modo leggibile: in caso di errore, tracciate un segno sulla risposta scorretta e scrivete accanto ad essa quella corretta. Alle risposte e alle correzioni scritte in modo illeggibile verrà assegnato il punteggio di zero (0).

Abbiate fiducia in voi stessi e nelle vostre capacità. Vi auguriamo buon lavoro.

La prova si compone di 12 pagine, di cui 2 bianche.

Izhodiščno besedilo k 1. izpitni poli

Jana Žel: Gensko spremenjene rastline – tukaj in zdaj. GEA, letnik XVII, april 2007. 8–13. (Skrajšano.)

AKTUALNO

GENSKO SPREMNJENE RASTLINE – TUKAJ IN ZDAJ

1 Rastline, ki jih danes gojimo na poljih, so bile skrbno izbrane z namenom, da nam dajejo hrano in krmo. Večina je bila vzgojena s tradicionalnim žlahtnjenjem rastlin. Številne rastline pa so bile pridobljene tudi z obsevanji, s katerimi se nenadzorovano spremeni genski material rastline. Med tako spremenjenimi rastlinami se izberejo tiste, ki nosijo zelene lastnosti.

2 Konec prejšnjega stoletja so se na svetovnem tržišču pojavile tudi gensko spremenjene rastline. Te rastline so vzgojene tako, da so posamezne lastnosti vnesene neposredno v agronomsko pomembne sorte.

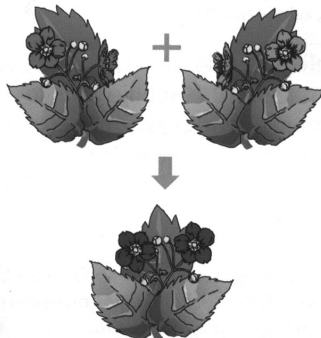
3 ZAČETKI GENSKEGA SPREMINJANJA RASTLIN

Prve gensko spremenjene rastline, ki so se uporabile v industrijske namene, so se pojavile na Kitajskem leta 1992; to je bil tobak, odporen proti virusu, ki je povzročal škodo na poljih.

4 V ZDA se je leta 1994 pojavila prva gensko spremenjena rastlina za prehrano – paradižnik s podaljšano obstojnostjo.

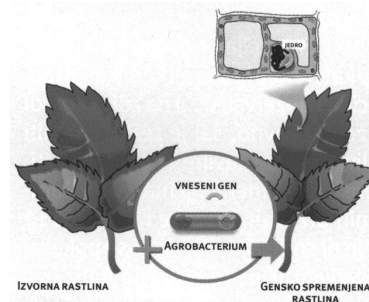
5 Zanimivo je, da so bili prvi poskusi z gensko spremenjenimi rastlinami narejeni v Evropski uniji že leta 1986, in sicer v Franciji na tobaku. Od tedaj so se gensko spremenjene rastline razširile po vsem svetu. Zdaj pokrivajo površino 90 milijonov ha, kar je 44,5-kratna površina Slovenije.

Pri klasičnem žlahtnjenju ima križanec lastnosti obeh starševskih rastlin. Običajno se poleg lastnosti, ki jo želimo vnesti v rastlino, vnese tudi mnogo neželenih lastnosti. Potrebna so nadaljnja večletna križanja, da žlahtnitelj pridobi rastlino z zelenimi lastnostmi.

Ilustracija 1

Pri gensko spremenjenih rastlinah se vnese le posamezna lastnost. Lastnost se lahko vnese z uporabo bakterije *Agrobacterium tumefaciens*. Raziskovalci na določeno mesto v bakteriji vstavijo gen z lastnostjo, ki jo želijo vnesti v rastlino. Ta gen s svojo naravno sposobnostjo v rastlino vnese bakterija, ki je sama namenjena le za prenos gena in jo v postopku odstranijo. Vnos pa je mogoč tudi z drugimi metodami.

Ilustracija 2

6 GENSKO SPREMNJENE RASTLINE IN NJIHOVE LASTNOSTI

Večina gensko spremenjenih rastlin, ki so zdaj na svetovnem tržišču, je namenjena prehrani in krmi, nekatere, kot so bombaž, tobak in okrasne rastline, pa se gojijo tudi iz drugih razlogov. Najbolj razširjena je gensko spremenjena soja; več kot pol pridelane je je gensko spremenjene. Sledijo ji koruza, bombaž in oljna ogrščica.

7 Lastnosti gensko spremenjenih rastlin, ki so že na tržišču:

- odpornost proti novi generaciji okolju prijaznejših herbicidov,
- odpornost proti žuželkam, ki se prehranjujejo s kulturnimi rastlinami,
- odpornost proti virusnim boleznim rastlin,
- večja vsebnost nenasičenih maščobnih kislin pri rastlinah za pridelavo olja,
- spremenjena sestava aminokislin,
- spremenjena barva okrasnih rastlin in
- zmanjšana vsebnost nikotina pri tobaku.

8 V razvoju so gensko spremenjene rastline:

- ki proizvajajo povečane količine mikroelementov in vitaminov,
- ki bi preživele v sušnih in puščavskih predelih, kjer je izredno težko pridobivati hrano,

- primerne za območja z veliko stopnjo slanosti tal,
- brez snovi, ki povzročajo alergije,
- za proizvodnjo zdravil,
- ki lahko iz onesnaženih tal zbirajo škodljive snovi in jih spremenijo v neškodljive oblike, in
- kava brez kofeina.

9 ZAKAJ JE PRAV, DA POSTANEMO POTROŠNIKI OZAVEŠČENI TUDI NA TEM PODROČJU?

Tveganj, ki jih lahko prinaša sproščanje gensko spremenjenih (GS) rastlin v okolje, je več.

ZDRAVSTVENA:

- 10** • Večina GS-rastlin je odporna proti herbicidom, ki se nato večkrat uporabijo na poljih. Aktivna snov glifosat (Monsanto) je na seznamu snovi, ki povzročajo poškodbe na zarodkih, tumorje, rak, limfom.
- 11** • Rezultat genskih sprememb so nove beljakovine v GS-hrani, kar lahko pri nekaterih povzroči alergijske reakcije.
- 12** • Prehranski poskusi na miših, krmljenih z GS-grahom (odpornim proti graharju in tudi proti herbicidu Basta), so povzročili vnetne bolezni dihal in zato so v Avstraliji prekinili 10-letno raziskovalno delo pri razvoju GS-graha.
- 13** • Odpornost proti antibiotikom zaradi uporabe genov markerjev pri ustvarjanju GS-rastlin.
- 14** • GS-rastline lahko vsebujejo več rastlinskih toksinov.
- 15** • GS-soja je imela manj fitoestrogenov in drugih v prehrani koristnih sestavin.

OKOLJSKA:

- 16** • GS-rastline lahko s cvetnim prahom kontaminirajo običajne rastline tudi na velike razdalje – ogrožena so zlasti polja ekoloških kmetij (in tudi integriranih), kjer je raba GSO prepovedana.
- 17** • Širitev gensko spremenjenih Bt-hibridov koruze z vgrajeno bakterijo pomeni nevarnost kopičenja Bt-toksina v okolju – njegov vpliv na živi svet v tleh je neproučen, znani pa so negativni učinki tudi na neciljne organizme (npr. metulje).
- 18** • Mnoge GS-rastline imajo vgrajen gen »terminator«, kar pomeni, da seme nove GS-rastline ni več kaljivo. Kmetje so tako od multinacionalk vedno znova prisiljeni kupovati seme, širitev takih genov v okolje pa ima lahko nepredvidljive posledice za ekosistem.
- 19** • GS-rastline so tujek v okolju in lahko pride do nastanka t. i. »superplevelov«, ki jih tudi z okolju še nevarnejšimi pesticidi ne bo mogoče zatreti.

SOCIALNO-EKONOMSKA:

- 20** • Kmetje postanejo odvisni od nabave semen pri velikih koncernih, kjer je GS-seme dražje, saj del cene pokriva tudi vlaganja v razvoj novih GS-rastlin.
- 21** • Obljube višjih pridelkov in manjše porabe pesticidov se niso uresničile. Celo nasprotno – povprečni pridelki na območjih, kjer prevladuje GS-soja (*Roundup ready*), so se zmanjšali, povečala pa se je površina s sojo zlasti na račun uničevanja gozdov na območju Amazonke in setve soje.
- 22** • Prehransko varnost naraščajoče populacije bi bilo mogoče že danes rešiti s pravičnejšo razdelitvijo hrane in ne s setvijo GS-rastlin.

5. a) Prva gensko spremenjena (GS-) rastlina je bila _____.
- b) Naštejte dve (2) pozitivni lastnosti, zaradi katerih pridelujejo to GS-rastlino.

(1 + 3, skupaj 4 točke)

6. a) Obkrožite, ali je trditev resnična.

Pridelujejo že gensko spremenjene rastline, ki v tleh pretvarjajo škodljive snovi v neškodljive.

DA NE

- b) Resničnost/neresničnost trditve utemeljite.

(1 + 2, skupaj 3 točke)

7. Na katerih treh področjih se pojavljajo tveganja pri GS-rastlinah?

(2 točki)

8. Kaj je namen besedila? (Pravilna rešitev ni samo ena.)

- a) informirati
- b) zabavati
- c) preverjati
- č) vplivati
- d) oglaševati
- e) osveščati
- f) spletkariti

(3 točke)

B) Poznavanje jezika, tvorjenje kratke besedilne vrste

1. Iz naslednjih povedi izpišite glagole in jih razvrstite tako, kot zahteva razpredelnica.

V ZDA se je leta 1994 pojavila prva gensko spremenjena rastlina za prehrano. Prvi poskusi z gensko spremenjenimi rastlinami so bili narejeni v Evropski uniji že leta 1986. Prve v industrijske namene gensko spremenjene rastline so nastale na Kitajskem leta 1992. Od tedaj so se gensko spremenjene rastline razširile po vsem svetu. V Sloveniji vlada glede gensko spremenjenih rastlin nekakšna zadržanost. Pripravlja se zakon o soobstoju klasične pridelave, ekološkega kmetijstva in gensko spremenjenih rastlin.

Dovršni glagoli	Nedovršni glagoli

Zgornje glagole izpišite v razpredelnico v nedoločniku in jim pripišite vidski par.

Glagol v nedoločniku	Vidski par

(3 + 3, skupaj 6 točk)

2. Zloženo poved pretvorite v enostavno.

Večina gensko spremenjenih rastlin, ki so (trenutno) na svetovnem tržišču, je namenjena prehrani in krmi.

(2 točki)

3. Odvisnik v naslednji povedi je: osebkov / predmetni / prislovni / prilastkov. Podčrtajte pravilno izbiro.

Do zdaj za nobeno drugo hrano, ki jo že mnogo let uživamo, ni bilo tako skrbno poskrbljeno.

(1 točka)

4. Zapišite manjkajoče stopnje pridevnika.

_____ sodobnejši _____

počasen _____

_____ boljši _____

(3 točke)

5. V povedi namesto sedanjika uporabite preteklik in prihodnjik. Poved prepisite.

Rastline, ki jih gojimo na poljih, so skrbno izbrane z namenom, da nam dajejo hrano in krmo.

Preteklik:

Prihodnjik:

(2 točki)

6. Besedno zvezo vsak dan postavite:

v rodilnik ednine _____

v orodnik ednine _____

(2 točki)

7. Naslednjim besedam poiščite protipomenke.

zanimiv _____ zmanjšati _____

razširiti _____ sestaviti _____

(4 točke)

8. Besedne zveze iz izhodiščnega besedila postavite v orodnik in pri tem ustrezno uporabite predlog z/s.

gensko spremenjena rastlina _____

povečana količina mikroorganizmov _____

odpornost proti virusom _____

okolju prijaznejši herbicidi _____

dva elementa _____

(5 točk)

9. Iz samostalnika koruza tvorite svojilni in vrstni pridevnik ter vsakega uporabite v smiselni povedi.

	Svojilni	Vrstni
koruza		

Povedi:

– _____

– _____

(4 točke)

10. Na predvidena mesta zapišite manjkajoče primere za zahtevane besedne vrste iz iste besedne družine.

Samostalnik	Pridevnik	Glagol
_____	spremenjen	_____
_____	_____	pridelati
sestava	_____	_____

(3 točke)

11. Besednim zvezam podčrtajte jedra.

- odpornost proti žuželkam
- virusna okužba
- večja vsebnost nenasičenih maščobnih kislin

To so _____ besedne zveze.

(4 točke)

12. a) Zaničajte trdilno poved: *Gensko spremenjena hrana je na tržišču v ZDA že 12 let.*

- b) Napišite, kaj se je pri pretvorbi iz trdilne v nikalno poved zgodilo z osebkom.

(2 točki)

Pagina bianca

Pagina bianca